

Bijeenkomsten kerkbesturen meerjarenplannen januari/februari 2018

Toespraak diocesaan-administrator mgr. Hub Schnackers

HERSTRUCTURERING

Eigenlijk zou het ons niet moeten verwonderen, dat we in de kerk ook spreken van herstructurering. We hebben de gemeentelijke herindeling. Nieuwe gemeentes ontstaan. Steeds grotere verbanden. Zelf woon ik in Roerdalen, het resultaat van twee keer fuseren.

In de kerk was het tot de jaren '60 van de vorige eeuw een heel andere beweging. Toen was er sprake van celdeling. Er was een bepaald beeld van een parochie. Werd dat maximum gehaald, dan werd er een gedeelte afgesplitst, dat dan als nieuwe parochie verder ging. Pastoraal beleid van de nabijheid. Kleine verbanden. In Maastricht werden geen nieuwe wijken gebouwd maar nieuwe parochies. Parochie zorgde voor cohesie, voor verenigingen en sociale verbanden.

Dat duurt tot eind jaren '60. Dan zet de terugloop in. In Kerkrade wordt de noodklok geluid, want het kerkbezoek is er gedaald tot 60%. Maar deze trend zet steeds verder door. Vanaf dan is er een afname van priesters. Aanvankelijk niet zo merkbaar. De pastoor met twee kapelaans bleef over met één kapelaan en tenslotte bleef hij alleen. De éénmansparochie ontstond. Vervolgens is het niet meer mogelijk om iedere parochie nog zijn priester eigen te geven. Dus: meerdere parochies voor één priester.

Reeds onder bisschop Gijsen ontstaat de vraag: Moeten we geen parochies samenvoegen en kerken sluiten?

Onder bisschop Wiertz verschijnt in 1996 een eerste brochure: "Op weg naar vitale parochiegemeenschappen." Daarin wordt de weg gewezen van herstructurering die leidt van

1) personele unie naar 2) cluster, dan 3) federatie naar 4) fusie.

Deze nota woest in 2002 opgevolgd door de nota: "Verder op weg naar vitale parochiegemeenschappen."

In mei 2011 verscheen de "Blauwdruk 2020", waarin aangestuurd werd op een verdere herstructurering, waarin de situatie opgeheven werd, dat één priester zich voor meerdere parochies verantwoordelijk moet voelen. Éénmanssituaties zijn weliswaar nog niet overal voorbij, maar het beeindigen van deze éénmanssituatie is ons streven.

VITALISERING

Maar iedereen is het erover eens dat de herstructurering de vitalisering moet dienen.

Naast deze nota's over de herstructurering verschenen ook twee nota's die de vitalisering van de parochies en samenwerkingsverbanden tot doel hadden. In 1996 verscheen "Parochiële evangelisatie. Een nieuwe uitdaging." Deze werd maart 2006 opgevolgd door de nota "Gij zult kracht ontvangen van de heilige Geest. Parochievernieuwing door: geloofsverdie-

ping, gemeenschapsopbouw en evangelisatie.” Beide vitaliseringsnota’s zijn van de hand van hulpbisschop Everard de Jong.

BEDRIJFSMATIG?

Wie op vele plaatsen zijn oor te luisteren legt, kan soms een zakelijke bedrijfsmatige benadering van de situatie waarin we ons bevinden. Men gaat rekenen. Zoveel kerkgebouwen. Zoveel mensen. Zoveel inkomsten. Zoveel uitgaven. Prognose. Conclusie: Zoveel mogelijk kerken dicht en de gelden samen in één pot laten vloeien. Daarmee een financieel krachtiger parochie trachten te bewerken.

ANDERE CRITERIA?

Maar een parochie is geen winkel. Deze bedrijfsmatige benadering leidt tot frustratie, teleurstelling en afhaken. De bedrijfsmatige aanpak leidt tot een parochie op afstand. Wezenlijk voor een parochie is de nabijheid. De bekendheid van de priester met zijn gelovigen. Het vertrouwen over en weer. Wezenlijk is het thuisgevoel: De eigenheid, de kerkgeur, de devoties en gebruiken en tradities. Belangrijk is het voorkomen van anonimisering. Daartegenover: Het stimuleren van verantwoordelijkheid voor de eigen parochie, pastoraal en materieel.

Wezenlijk is ook het geloof, het mysterie, het gebed.

Wezenlijk is ook, dat de Godslamp blijft branden.

Wezenlijk is de vorming van oases, plaatsen van spiritualiteit en devotie.

Wezenlijk zijn gebeurtenissen die inspiratie bewerken zoals een bedevaart, een spirituele wandeling.

Wezenlijk is de dialoog met diverse groepen in de bevolking. In het bisdom Aken is een synodaal proces opgestart onder de titel : “Heute bei Dir.” Zoals de Heer bij Zacheus wilde binnengaan, zo wil hij bij iedere groep binnengaan.

HOE IN ANDERE BISDOMMEN?

Er is moeilijk één lijn te trekken. Zoveel hoofden, zoveel zinnen. Ook in het buitenland is er niet sprake van een gemeenschappelijke aanpak. In Duitsland zijn er bisdommen, waar één parochie de 100.000 parochianen telt. Eigenlijk verdeelt men gewoon het aantal priesters over het geheel. Het moge duidelijk zijn, dat men zo niet eindeloos kan doorgaan.

Maar ook zijn er in Duitsland bisdommen die een bovengrens hebben vastgesteld. Bv 20.000 mensen voor één priester met zijn pastoraal team. Dat is wat mijn voorkeur heeft.

GROEIMODEL

In ons bisdom hebben we niet gekozen voor een massale aanpak, waarin we van bovenaf een plan oplegden om per een bepaalde datum een aantal parochies op te heffen en van deze een nieuwe parochie te stichten. We hebben gekozen voor het groeimodel. De ervaring leert dan alle stappen naar verdere samenwerking één voor één gezet moeten worden.

Waar stappen worden overgeslagen en de samenwerking tussen parochies wordt geforceerd, daar wordt in feite de weerstand georganiseerd. Dat wil niet zeggen dat we alles op

zijn beloop gelaten werd. Maar om stappen te zetten werd het juiste tijdstip gekozen, bv bij een pastoorwisseling. Natuurlijk beheerst de ene pastoor beter de tactiek om samenwerking te bewerken dan de ander.

MAATWERK

Een tweede kenmerk van het eigen diocesane beleid is het maatwerk. We laten de plaatselijke omstandigheden meetellen. Niet ieder samenwerkingsverband moet hetzelfde zijn. De Blauwdruk 2020 maakt daarom onderscheid tussen stedelijke gebieden en landelijke dekenaten. Een reeks kerkdorpen heeft zijn eigen sterkte maar soms ook zijn eigen zwakte. Die eigenheden moeten meegewogen worden.

VOORKEUR VOOR BOVENGRENS IN GROOTTE

Ik liet al doorschemeren, dat samenwerkingsverbanden niet eindeloos opgerekt kunnen worden. Priesters en ook hun medewerkers raken het spoor bijster en ook de mensen verliezen het contact.

De noodzakelijke schaalvergroting zal daarom beperkt moeten blijven. Naast deze schaalvergroting moet structureel het contact met de concrete gelovige of kleine groepen van gelovigen gekoesterd worden. De kansen tot contacten moeten georganiseerd worden en deze contacten zoveel mogelijk structureel maken. Daarom is het zinvol om samenkomsten van kleine groepen te beleggen. "Small christian communities" genoemd. Die kan vele vormen krijgen.

EUCHARISTIE

Wat een parochie kenmerkt is altijd de eucharistie. Wij vieren dan de verrijzenis die op de eerste dag van de week plaats vond. Vat II noemt de eucharistie het grootste geschenk dat de Heer ons heeft nagelaten. Hijzelf spreekt tot ons zijn goddelijk woord, dat we via de priester vernemen. Hijzelf schenkt zich aan ons in Brood en Wijn, zijn Lichaam en Zijn Bloed. Vanuit dit liefdesoffer van de Heer worden we op pad gestuurd. Daarom vloeit de diaconie en de caritas voort uit de eucharistie en mogen we ons nooit enkel tot dit sacrament beperken.

GEEN WOCO

Om de gemeenschap toch te laten samenkomen als er geen priester is, is in andere bisdommen gekozen voor de Woord- en Communiedienst. Ofschoon deze zeker heel goed verzorgd kunnen zijn door diakens of leken, moeten we voorkomen dat daardoor de meerwaarde van de Eucharistie verwatert. Verder mag de WOCO niet in concurrentie treden met de eucharistie. Vat II veronderstelt bij communieontvangst ook deelname aan de eucharistie. Slechts voor de zieken is het mogelijk om de communie apart te ontvangen.

Woco's alleen in noodgevallen (ziekte of vakantie) en dus niet structureel. Als op zaterdag eucharistie is, dan kan er op zondag geen woco zijn. Of omgekeerd.